

Wstęp

Konstantynopol to miasto szczególne tak ze względu na swoje wyjątkowe miejsce w dziejach średniowiecznego świata, jak i walory swego geograficznego położenia. Usytuowane malowniczo nad zatoką Złotego Rogu, Bosforem i morzem Marmara od swoich początków, jeszcze jako Bizancjum (*Byzántion*) związane było z morzem. Szczególnie uwidoczniło się to w czasach, kiedy stał się on centrum państwowości wschodniorzymskiej, wielką aglomeracją, zamieszkiwaną przez setki tysięcy ludzi. Wówczas gros zaopatrzenia żywnościowego, materiałów budowlanych, ale i np. dóbr luksusowych docierało drogą morską i wylądowywanych było w konstantynopolitańskich portach. Drogą morską przybywali do Miasta w różnych celach także ludzie: posłowie, kupcy, duchowni, pielgrzymi, ci, którzy marzyli o zrobieniu kariery i ci, którzy na cesarskim dworze dobijać się chcieli sprawiedliwości.

Konstantynopolitańskie porty, przystanie wrosły w tkankę miejską, stając się trwałym i nieodłącznym jej elementem. Tu kwitł handel, kłębiły się rzesze ludzi. Ale były to również miejsca, gdzie szerzyła się przestępczość, a niejednokrotnie właśnie tu wybuchały pożary, które pustoszyły całe dzielnice Miasta.

Konstantynopol przyciągał i przyciąga zainteresowanie uczonych, także i tych, którzy badają aspekt jego związków z morzem. W ten właśnie nurt wpisuje się niniejsza książka. Powstała ona jako owoc sympozjum pod tytułem *Miasto na skrzyżowaniu mórz i kontynentów. Wczesno- i średniobizantyński Konstantynopol jako miasto portowe*, które odbyło się w ramach XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie w dniu 17 września 2014 r. Zostało ono przygotowane pod kierunkiem prof. dra hab. Macieja Salamona i prof. dra hab. Mirosława J. Leszki. Wzięło w nim udział 16 uczonych z siedmiu polskich ośrodków naukowych (Kraków, Poznań, Lublin, Gdańsk, Białystok, Łódź, Opole), którzy w swoich referatach podejmowali różne aspekty historii Konstantynopola, jego topografii, życia mieszkańców. Dzięki temu, że większość uczestników sympozjum zdecydowała przygotować swoje wystąpienia do druku, powstała ta książka.

Prezentowany tom otwiera tekst autorstwa Mirosława J. Leszki, w którym przedstawione zostały w sposób syntetyczny przemiany w sieci konstantynopolitańskich portów w okresie IV–XII w. Dwa następne teksty poświęcone zostały flocie bizantyńskiej. W pierwszym dr Łukasz Różycki zastanawia się nad kwestią funkcjonowania bizantyńskiej floty wojennej w dobie rządów cesarza Maurycjusza (582–602). W drugim dr Marcin Böhm charakteryzuje aktywność stacjonującej w Konstantynopolu eskadry cesarskich okrętów wojennych za rządów dynastii Komnenów. Kolejny tekst, autorstwa dr. hab. Rafała Kosińskiego poświęcony został kierunkom zsyłek konstantynopolitańskich biskupów w kontekście położenia bizantyńskiej stolicy na morskich szlakach. W następnym fragmencie książki dr hab. Jarosław Dudek charakteryzuje przejawy obecności Chazarów w Konstantynopolu w okresie średniobizantyńskim. Dr hab. Anna Kotłowska z kolei zajmuje się motywem portu w bizantyńskim romansie, pochodzącym z XII wieku, a zatytułowanym *Rodante i Dozykles*, a będącym dziełem konstantynopolitańskiego pisarza Teodora Prodromosa. Dr hab. Piotr Kochanek, autor następnego tekstu, dokonuje wszechstronnej analizy winiety Konstantynopola, znajdującej się na powstałej ok. 1300 roku mapie z Ebstorf. Dr Piotr Łukasz Grotowski, w kolejnej partii książki, podejmuje trud ustalenia lokalizacji Hodegonu,

konstantynopolskiego sanktuarium maryjnego. Natomiast dr hab. Ireneusz Milewski w następnej części zajmuje się ceremoniami kommemoratywnymi celebrowanymi w środowiskach pogańskich, zapewne też w Konstantynopolu, w IV w. Książkę kończy edycja i pierwszy przekład na język polski *Itinerarium* Stefana z Nowogrodu (XIV w.), w którym znajduje się m.in. interesująca wzmianka o konstantynopolitańskim porcie Kontoskalion.

Mamy nadzieję, że już nawet ten nader skrótowy przegląd tekstów zamieszczonych w niniejszej książce zachęci Czytelnika do sięgnięcia po nią.

Kończąc niniejsze wprowadzenie chcielibyśmy gorąco podziękować Panu dr. hab. Szymonowi Olszańcowi za przygotowanie recenzji wydawniczej niniejszej monografii.

Miroslaw J. Leszka, Kiril Marinow

